

POGUBNOST AROGANCIJE

Muhamed HAFIZOVIĆ

KAKAV JE NAŠ KREDITNI REJTING I JESMO LI DALEKO OD BANKROTA?

Salih INDŽIĆ

Sažetak

Novi muallim objavljuje hutbe aktivnih imama i hatiba. Uz hutbe rubrika sadrži i svojevrsne recenzije, tako da zajednički čine cjelinu.

Recenzije pišu "slušaatelji hutbe", a recenzije nemaju u potpunosti valorizirajući karakter, već im je cilj unapređivanje hutbe kao javnog istupa naših imama i kritički osvrt na te istupe.

U ovom broju na našim stranicama su dvije hutbe: hatiba Muhamed ef. Hafizovića i hatiba Salih ef. Indžića. Za ovaj broj recenzije su pisali: hfz. dr. Džemail Ibranović i Ahmet ef. Skopljak.

POGUBNOST AROGACIJE

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

Pogledaj, oni koji su bliski Uzdržavatelju tvome nikada nisu toliko oholi da Ga ne bi obožavali, oni hvale Njegovu veličinu bezgraničnu, i ničice padaju (samo) pred Njim. (El-A'raf, 206)

Ne okreći lice svoje od ljudi iz (lažnog) ponosa i ne hodi zemljom oholo, jer Allah ne voli nikoga ko je gord i hvalisav. (Luqman, 18)

Ne! Čovjek se zbilja uzobijesti, čim pomisli da je sam sebi dovoljan. (El-Aleq, 6-7)

Poslanik, a.s., kaže: U Džennet neće ući onaj u čijem srcu bude oholosti koliko zrno gorušice, a u Džehennem neće ući onaj u čijem srcu bude imana koliko zrno gorušice. (bilježi Muslim)

Oholost je da neko potcjenjuje istinu i omalovažava ljude. (bilježi Muslim i Tirmizi)

Hvala pripada Svemoćnom Uzdržavatelju svjetova. Samo On posjeduje apsolutnu Vlast, Dostojanstvo i Veličinu. Svojim Znanjem sve obuhvata, Svojom Mudrošću svemu mjeru skladnu daje. Čovjeku uputu objavljuje, iz Milosti Svoje. Prihvatajući uputu čovjek čuva povjereni sklad, u sebi i oko sebe. Ako uputu zanemari, na svoju štetu je odabrao uzaludnost truda na ovom svijetu i gubitak nagrade na onom svijetu. Gospodaru, podrži nas u okrilju Svoje upute, i učini poniznim robovima Tvojim.

Salavat i selam donosimo na Allahova poslanika, Muhameda, a.s., njegovu časnu porodicu, čestite ashabe i sve čuvare sunneta do Sudnjega dana.

Poštovana braćo, tema današnje hutbe je „Pogubnost arogancije“ ili oholosti po naš vjernički identitet, te njena štetnost na naše djelovanje uopće, u svakodnevnim prilikama.

Jedan od termina (*istekbere*), koje Kur'an koristi za arogantnog čovjeka, može imati slijedeća značenja: onaj koji sam sebe veliča, umišlja veličinu, čovjek lažnog ponosa, lažnog dostojanstva, čovjek agresivnog, drskog i bezobzirnog nastupa. Neki će pomenuti termin poistovjetiti sa nevjerstvom (kufr), argumentirajući to kur'anskim ajetom (2:34), koji izvještava o Iblisovom činu odbijanja sedžde i njegovoj oholosti kao jasnim pokazateljima nevjerstva.

Drugi termin (*taga*), koji u Kur'anu imenuje nadmenog čovjeka, također dolazi u više značenja: nasilnik, tiranin, tlačitelj, bezbožnik, varalica, drznik itd. Ovim svojstvima je Kur'an u jednoj riječi opisao uznositog faraona, njegovu pogubnu ulogu i odnos prema svijetu. Na drugoj strani je poslušni Musa, a.s., ponizni prenosioc Božije riječi, koji se, po Objavi, ima blago obratiti faraonu, i time saopštiti svoju vjerničku ulogu i vjernički odnos spram svijeta.

Zanimljivim se čini da u Kur'anu riječ arogancija ili lažna veličina (*taga*), ima isti korijen kao riječ koja obilježava lažno božanstvo ili kumire (*tagut*). Neoprostivi grijeh širka je usko vezan za aroganciju, jer Božiju veličinu pripisujemo nekome ili nečemu drugome. Možemo ga označiti kao unutrašnji i vanjski širk. Ibrahimov, a. s., primjer nam pokazuje racionalni pristup rušenju lažnih veličina, prije svega u sebi, nakon toga stičemo hrabrost i duhovnu snagu za ibrahimovski zahvat oko sebe.

Sagledavajući sudbine naroda, o kojima nas Allah dž.š. izvještava, da bismo o njima u svakom vremenu promišljali, nalazimo da je svaka njihova propast, kazna i uništenje usko vezana za njihovu nadmenost, gordost i osornost. Onda kada su bili moćni, napredni i postojani na zemlji, pripisali su sebi zasluge, odbili poslušnost Onome Koji je Izvor njihovog blagostanja i pomislili da nikome neće račun polagati. Neki su raspravljali s poslanicima, neki ih ismijavali, neki ih protjerali, a neki ubijali.

Neki su bili tako zaneseni svojom moći i umom, prividnom veličinom, pa su pokušali da se odupru Božijoj kazni svojim umijećima. Arogantan i drzak je onaj koji pomisli da ima veličina mimo Allahove dž.š., i njegova propast je sigurna, kao što je sigurna Božija veličina, i mudrost da je dodjeljuje onome kome On hoće.

Sudeći prema onome što susrećemo svakodnevno, ili imamo u sjećanju, iz ličnog iskustva, mogli bismo napraviti dug spisak arogantnih poteza, koji vjerniku uopće ne priliče. Npr.:

Arogantni su oni koji se smatraju obrazovanim, i neće da komuniciraju s neobrazovanim, kako bi čuvali rejting u društvu. Poslanik, a.s, nas upozorava na opasnost uobraženosti, koja dolazi sa znanjem, a Allah, dž.š., istinske znalce, intelektualce opisuje kao posjednike istinske bogobojaznosti. Pravi intelektualac, musliman, ne omalovažava, ne vrijeđa, ne iznosi neistine, ne širi podjele među svojim, i učenicima svojih kolega. On čuva svoj, i moral svoje zajednice, te ispunjava svoju dužnost prenošenja znanja. Upućuje osnovane kritike i nikada ne smatra da je najbolji i najstručniji tumač u nekoj oblasti. Ne ističe svoje zasluge, nije uobražen niti sujetan.

Arogantni su imućni spram onih koji nisu imućni, smatraju ih manje vrijednim i manje zaslužnim od sebe. Nekada čujemo i izjave koje odgovaraju onim nevjerničkim „...Zar da hranimo onoga, koga je Allah, da je htio, mogao nahraniti...“ (36:47), „nisu se snašli, uvijek su bijeda bili, sirotinji i ne treba itd.“ Drskost i obijest svoju oni prenose i na djecu, kupujući im najskuplje, ono što većina ne može priuštiti, i učeći ih da su odabrani i povlašteni u odnosu na druge, te da to trebaju stalno pokazivati. Mnogi takvi imućni su preko noći ostali gladni, jer su zaboravili ajet: „A ti onoga koji traži ne odbij“, i Poslanikov, a.s., savjet: „da je čovjeku dovoljno zla to da ponizi svog brata muslimana“.

Arogantni su oni iz urbanih dijelova u odnosu na one iz ruralnih, pa se ismijavaju njihovim navikama, običajima, načinu odjevanja, govora, njihovim skupovima, njihovim jelima itd. Nekada je to samo šaljiva podjela, ali ponekad i nepremostiva prepreka u komunikaciji i zbližavanju vjernika.

Starosjedoci spram doseljenika su arogantni. Nazivaju ih uvrijedljivim imenima, smatraju kukavicama jer nisu svoje mogli odbraniti, i u svakom njihovom postupku vide samo manjkavosti, traže predmet ismijavanja. Zaboravljaju ovi muslimani prve generacije muhadžira i ensarija i njihova bratimljenja.

Poznate porodice su arogantne spram onih koje to nisu, prizivaju u svim prilikama svoje „plemenito“ porijeklo, omalovažavajući porijeklo drugih, ma koliko ti drugi bili vrijedni i uvaženi u svome radu. To džahilijetsko naslijeđe nas opterećuje pri upisu u škole, pri upisu i završavanju fakulteta, pri zapošljavanju, ženidbi, udaji, čak i u običnom neposrednom razgovoru. Vrijednost muslimana se ogleda shodno stepenu ispunjavanja njegovih dužnosti koje mu nalaže Allah dž.š., ne po prezimenu. Nema kraja podjelama i osnovama koje sebi arogantni ljudi mogu uzeti kao opravdanje za te podjele. Pogubnost arogancije mogli smo da osjetimo u vlastitom iskustvu, i platimo vlastitim životima. Svjedoci smo da neki narodi danas, baš kao faraonov narod nekad, smatraju jednog svoga pripadnika vrijednijim od svih pripadnika drugog naroda. I ako ih žrtvuju nije šteta i nema osjećaja krivice.

Arogantnim slobodno možemo nazvati i mnoge naše prvake, vođe i predstavnike u svim segmentima života. Uznosito hode, raskošno žive, bahati su spram preuzetih obaveza, ne može se doprijeti do njih, nemaju osjećaj za one koje predstavljaju od prevelike zauzetosti sobom. Iz svoje osornosti ni međusobno ne razgovaraju, niti se uvažavaju, dok štetu samo trpe njihovi podanici. Da li su njihova srca zapečaćena nadmenošću njihovom, pa u njih ništa ne ulazi, niti iz njih šta izlazi, ostaje da se sazna „na Sudnjem danu kada će oholi biti proživljeni u svojim likovima veličine sitnih sjemenki koje će ljudi gaziti i kojima će džehennem boravište biti“. (bilježi Tirmizi)

Nekada su arogantni pobožnjaci u odnosu na pokvarenjake, glavu od njih okreću, spočitavaju im njihov nemar spram džamije, ibadeta i dobročinstva. Imam Gazali donosi priču o najvećem pobožnjaku i najvećem pokvarenjaku Benu Israila. Jedne prilike taj pobožnjak prođe pokraj pokvarenjaka, imajući oblak iznad sebe koji ga prati i hlad mu pravi, a pokvarenjak pomisli „Ja sam pokvarenjak ovog naroda, a on pobožnjak, ako sjednem pored njega možda će mi se Allah smilovati“, i sjede pored njega. Pobožnjak pomisli: „Ja sam pobožnjak ovog naroda, a ovaj je pokvarenjak, pa kako da on sjedi sa mnom?“ Osjeti prezir prema njemu i reče mu: „Bježi od mene!“ Povodom toga je Allah, dž.š., objavio poslaniku tog vremena: „Naredi im da svoj rad počnu iznova, jer sam pokvarenjaku oprostio, a pobožnjaku poništio njegova djela!“ (Ihja, tom VI, str.93)

Pitali su Sulejmana, a.s., koje je to zlo kojem dobro ne može pomoći, pa je odgovorio: „Oholost“.

Gospodaru, sačuvaj nas zla kojem dobro pomoći ne može i podari nam slast ibadeta, kojoj je Poslanik, a.s., dao ime poniznost. Amin.

Recenzija - hfz. dr. Džemila Ibranovića

Tema ove hutbe je pogodak u „sridu“ po svojoj aktuelnosti ukoliko bi se uskladilo vrijeme i mjesto njene prezentacije. Nema sumnje da je arogancija bolest današnjeg čovjeka, naročito spomenutih kategorija: obrazovanih – gdje ni mi obrazovani intelektualci nismo pošteđeni ove bolesti, a radi koje često trpi cijela zajednica. Mi bismo, naravno, za razliku od ostalih kategorija morali „svijetliti“ svojom jednostavnošću, ako nam je stvarni cilj biti nasljednik Božijih Poslanika.

Zašto je važno mjesto i vrijeme u prenošenju ove informacije-hutbe? Sve spomenute kategorije u njoj nemaju podjednak stepen u društvu, a samim tim ni odgovornost u prenošenju emaneta-istine. Tako npr. po našim bosanskim čaršijama tačno se zna u kojim džamijama uglavnom borave naše vođe svih profila petkom na džumi, pa je jako važno da oni prije svih čuju ovu informaciju. Imam Gazalija je napisao djelo „Nasihatul-muluk“-„Savjet vladarima“ na koje se prije svega i odnosi ovo djelo. Ostale kategorije naših slušalaca-džematlija koje nisu u spomenutim kategorijama i čija arogancija je bezazlena, tj. ne može imati nekih značajnijih posljedica, je ta koja će ovu informaciju prihvatiti uglavnom afirmativno kao opomenu.

Izlazak ove informacije-hutbe pred spomenute kategorije arogantnih slušalaca može

imati trenutno negativne konotacije, jer ljudska duša (nefs, ego) se protivi svemu onome što nju odgaja, a to je naročito izraženo kod naših prvaka. Međutim, imamu koji prenosi ovu informaciju je jasno da emanet istine predstavlja teret-odgovornost koju su nosili svi Božiji Poslanici, ne žaleći sebe na tom putu, a nadajući se Božijoj nagradi ovog i budućeg svijeta. Toliko o mjestu i vremenu.

Moja druga sugestija bi bila da se uz svaku pomenutu kategoriju arogantnih pojedinaca navede i razlog postojeće arogancije. Tako npr. za bogataše u Kur'anu se kaže: „Koji blago gomila i prebrojava ga, i misli da će ga blago njegovo besmrtnim učiniti.“ (El-Humeze,2-3), kroz primjere baštovana u suri Kehf, i baštovana u suri Nun i sl. Jako je važno dati na kraju uz dijagnozu na prepoznatu bolest i lijek kroz ajete i hadise koji u ovom spomenutom slučaju pokudno gledaju na kratkotrajna ovosvjetska uživanja, a koja su uzrokom međusobne netrpeljivosti, arogancije, što su u svojoj biti samo šejtanske „udice“ na koje „peca“ uobražene duše. U tom smislu je i hadiska predaja: „Gledajte one koji su ispod vas (u materijalnom i fizičkom pogledu), a ne u one iznad vas kako ne biste porekli Allahovu blagodati.“ Prepoznavanje određene „društvene“ bolesti bez adekvatnog lijeka bilo bi svakako manjkavo.

Recenzija - Ahmet ef. Skopljak

Kada se danas progovori o temi oholost sigurno je da se udari u samo jezgro poremećenih međuljudskih odnosa. Ne treba biti mnogo pametan da se vidi da su odnosi među ljudima narušeni. Zato je ovo vrlo aktualna tema. Bez obzira spominjalo se direktno ili ne, govor o oholosti podrazumijeva još mnogo negativnih osobina koje su joj srodne. Oholost je jedan sistem mišljenja i ponašanja koji nastoji veličati sebe a ponižavati i potcjenjivati druge.

Ova hutba predstavlja odličan spoj kur'anskih i hadiskih tekstova sa živim primjerima iz svakodnevnog života. To je osnova koja hutbu čini bliskom onima koji je slušaju. Oni su dio ovakve hutbe. Jednostavno se pronalaze u njoj. Pronalaze i ljude oko sebe. *Premotavaju film* i situacije u kojima su bili, a koje su spomenute u hutbi. Opći dojam, nakon čitanja, jeste da je vrlo dobro opisano stanje, razmišljanje, djelovanje ljudi, a to govori o jednoj dobroj pripremi hutbe i dobrom poznavanju odnosa među našim ljudima.

Pisano vrlo jednostavnim jezikom, u nekoliko redaka rečeno veoma mnogo, razumljivo svim slojevima društva. Sigurno je da ovakva hutba osvježi slušaoce. Gotovo da je nemoguće da se kod njih u isto vrijeme ne smjenjuju osjećaji zadovoljstva i brige. Zadovoljstva, jer se svako nada da je od onih koji su prijatni i susretljivi a brige jer slušalac mora zaviriti u najdublje tajne svoje duše i razmisliti ima li arogancije u svome odnosu prema drugima.

Autor je uspio da pobroji vrlo raširene primjere arogancije i oholosti. To su primjeri koji su prisutni u svim sredinama. Navedene osobine su prisutne u i seoskim i gradskim sredinama, u velikim i malim mjestima, u razvijenim i manje razvijenim predjelima, kod starijih i mlađih, kod obrazovanih i manje obrazovanih, kod bogatih i manje bogatih ljudi. Ono što mi je posebno drago jeste to da je spomenuta oholost onih koji su „starosjedioci“ prema onima koji su „dospeljenici“. Nažalost, u

proteklim godinama je veliki broj muslimana sa naših područja iseljavao se i mijenjao sredine. U tim promjenama je bilo arogancije prema njima. I danas je ta vrsta arogancije prisutna. I nakon nekoliko desetina godina boravka na jednom prostoru ima onih koji sebi daju za pravo da takvog čovjeka podrugljivo i potcjenjivački nazovu „došlo“. U ovoj hutbi je takvo devijantno ponašanje nazvano pravim imenom, oholost. A vrlo je važno u hutbi stvari nazvati pravim imenima.

Još jedna važna karakteristika ove hutbe jeste to što je ona upućena, ne samo onima koji su obrazovani, ugledni, bogati a oholi, nego i onima koji su preuzeli vrlo važne emanete a prema njima su zbog oholosti nemarni. Jer kada odnosi kod onih koji imaju emanete postanu poremećeni onda čitavo društvo trpi posljedice. Na taj način su Bošnjaci, vrlo često, bili žrtve oholosti, sujete, prepotentnosti. Posljedice toga i danas u velikoj mjeri se osjećaju. Korisno je i vrlo hrabro u hutbi o tome, iskreno, progovoriti.

Osnovna poruka hutbe je protkana od početka do kraja i to vrlo jasno. Obrazovani ne smiju biti arogantni prema onima koji su manje obrazovani, oni koji su imućni ne smiju biti arogantni prema onima koji su manje imućni, oni koji su starosjedioci ne smiju smatrati manje vrijednima one koji su doselili, oni koji su vjernici ne smiju smatrati manje vrijednima one koji su tek počeli praktikovati vjeru. Osim toga, niko ne može znati kakav status kod Allaha dž.š. ima. Naravno, to je najvažnije pitanje u životu jednog vjernika. Nekoga ljudi mogu smatrati uspješnim a on kod Allaha dž.š. propalica, nekoga mogu smatrati uglednim a on kod Allaha nema ugleda, nekoga mogu smatrati dobrim vjernikom a on to kod Allaha dž.š. nije. Ono što nedostaje, a vrlo je važno istaći, jeste to da u našim mahalama, u našim čaršijama ima ljudi koji su dobro obrazovani, ima ih veoma bogatih, ima uglednih a nisu arogantni. Ne možemo konstatovati da ih ima mnogo ali ih,

zasigurno ima. Takvi ljude treba tražiti, analizirati, izučavati i naravno promovirati jer oni mogu poslužiti kao primjer, kao uzor, posebno mlađima. I veliko je pitanje da li je bolje akcenat staviti na one koji su arogantni i ljudima govoriti kako ne trebaju biti kao oni ili je bolje akcenat staviti na one koji su prijatni, susretljivi, dobronamjerni i ljudima govoriti da se na njih treba ugledati i da se od njih treba učiti. Mi živimo u vremenu kada dominira negativizam, koji je prisutan u svim sferama društva. U našem vremenu dominira i na naslovnica je crna hronika, čak i kod običnih ljudi. Jasno je da se mnogo više može naučiti posmatranjem uspješnog čovjeka (njegove životne filozofije, načina ophođenja prema ljudima njegovih metoda do uspjeha) nego što se može naučiti stavljanjem akcenta na arogantnog i govorom da ne smijemo biti kao on. Taj nam ne daje put, ne daje način kako biti prijatan, a onaj koji je uspio ugraditi kod sebe lijepe osobine svojim postupcima sve govori.

Ono što je sigurno jeste to da će ovakva hutba potaći na razmišljanje svakog slušaoca da razmisli o sebi, da iznova provjeri ima li oholosti u sebi, u svojim postupcima, u odnosu prema drugima. Naravno, ovakva hutba će isto tako potvrđuje da je itekako bolje biti prijatan, susretljiv, prema drugima nego ohol. Ono što je vrlo važno kazati, poslije ovakvog govora, jeste kako najlakše liječiti bolesti arogancije i drskosti.

Oholost je tema koja ne može biti prevaziđene i uvijek će biti potrebe da se o njoj govori. To je najintenzivnija „iblska“ osobina. Bila je prisutna u svim ranijim društvima. Od ove osobine su se i ashabi stalno preispitivali i bojali da nemaju njene tragove kod sebe. Zato ne treba posebno napominjati da je ona važna i za naše vrijeme, za savremeni način življenja. Jedan od zadataka naše generacije jeste da podučimo ljude kur'anskoj vrijednosti: „Ne hodi po zemlji nadmeno, jer zemlju ne možeš probiti ni brda u visinu dostići“ (El-Isra, 37).